

MIHAIL KOGĂLNICEANU – PERSONALITATE MARCANTĂ ÎN CULTURA ROMÂNEASCĂ

Elena BUZINSCHI, dr., conf. univ.

Summary

M. Kogălniceanu presents one of the most outstanding cultural people of the last century: historian, writer, journalist, cultural and literary guide, diplomat, lawyer, philosopher of history, patriot and mentor of the Union of Romanian Principalities and national independence. He contributed to the creation of the modern Romanian state, to his international recognition, to the economic and cultural emancipation of the people. M. Kogălniceanu, has carefully developed and deepened ideas for the Union and ideas against aristocracy. He has worked as a journalist, historian, editor, literary, dignitary of the state. Throughout his lifetime he has been involved in the most important events, on cultural, political, social and, leaving indelible traces in all areas.

Personalitate notorie a istoriei moderne românești, M. Kogălniceanu se prezintă drept unul dintre cei mai marcanți oameni de cultură ai secolului trecut. Istoric, scriitor, publicist, îndrumător cultural și literar, diplomat, avocat, filosof al istoriei, patriot și mentor al Unirii Principatelor Române și al independenței naționale, Mihail Kogălniceanu se situează în fruntea celor mai talentați reprezentanți ai generației pașoptiste, hotărât de a lupta pentru desființarea privilegiilor de clasă, pentru emanciparea și progresul economic al poporului.

N. Iorga remarca despre M. Kogălniceanu următoarele: „Om întreg, el a trăit din viața societății întregi, interpretată printr-o inteligență care nu făcea decât să rezume cu strălucire această viață, pentru ca din această concentrare însăși să se desfacă impulsul voinței menite să ducă mai departe societatea în continuă mișcare...” [4, pp. 11-12].

Mihail Kogălniceanu este fiu de basarabeni, născut la Iași la 6 septembrie 1817, primul dintre cei 10 copii în familie. Tatăl său, Ilie

Kogălniceanu, născut la 26 mai 1787, este feciorul postelnicului Ion Kogălniceanu, neam de răzeși de pe Kogălnic, râu din zona Orhei. Mama, Catinca, născută (1802) Stavila, provine dintr-o familie românească din Basarabia (descendentă a unei familii genoveze, stabilită de secole în colonia Genoveză a Cetății Albe (Akkerman), care s-a răspândit în toată Basarabia, (după cum spune Mihail Kogălniceanu într-un discurs) [Vezi: 9].

Încă din copilărie, M. Kogălniceanu s-a făcut remarcat prin dorință spre învățătură, manifestând o irezistibilă atracție spre cultură. Primele cunoștințe le-a obținut de la „loghiotatul dascăl” Gheorghe de la mănăstirea Trei Ierarhi din Iași. De la 10 ani s-a inițiat în tainele cărții prin călugărul maramureșean Gherman Vida. Din 1828 învață la pensionul unui francez stabilit în capitala Principatului Moldovei, Victor Cuénim, apoi, din 1831, la Institutul Francez de la Miroslava, localitate de lângă Iași, unde, în afară de limbi străine, studiază aritmetica, geografia, gramatica, istoria.

În vara anului 1834, alături de cei doi fii ai domnitorului Mihail Sturdza, Dimitrie și Gheorghe, M. Kogălniceanu pleacă peste hotare pentru a-și desăvârși studiile, mai întâi la Lunéville, în Franța, iar apoi la Berlin. Un profund ecou în formarea culturală a lui Kogălniceanu au avut-o abatele Lhommé, pastorii Souchon și Ionas, profesorul Savigny, juristul Gans, istoricul Leopold Ranke. Anume de la acești iluștri învățați a studiat dreptul roman, dreptul natural și metoda istorică [Vezi: 1, p. 276.]

Manifestându-se drept un patriot înflăcărat, animat de țeluri înalte, și studiind izvoarele de cultură ale Franței și Germaniei, Kogălniceanu și-a cristalizat propriile năzuințe într-un program care dovedea o surprinzătoare maturitate de gândire și de acțiune. Încă la 20 de ani neîmpliniți, el a înțeles necesitatea imperioasă a poporului român de a lupta pentru făurirea unui stat în care relațiile feudale să fie înlăturate și care să se poată manifesta ca o entitate independentă și, totodată, unitară a națiunii române.

La îndemnul etnografului german Alexander von Humboldt, publică la Berlin, în ianuarie 1837, prima sa lucrare *Moldova și Valahia. Limba și literatura română sau valahă*, operă științifică prin care erau puse în evidență calitățile și rolul european al poporului român și prin care integrează fenomenele culturale românești în contextul cultural european. Autorul a încercat să scoată în relief valoarea culturii românești și, mai ales, posibilitatea ei de dezvoltare. Și-a propus să demonstreze europenilor cine sunt moldo-valahii și ce au făcut în trecutul lor, iar pe compatrioți să-i îndrume la o mai deplină cunoaștere de sine. Kogălniceanu arată că istoria românilor este parte integrantă a istoriei universale și merită să fie cunoscută, în special, „în acest timp de haos”, când vechile iluzii păreau să nu mai aibă niciun suport în realitate [10, p. 6]. A înțeles că schimbarea trebuie să se facă ținându-se seama de achizițiile trecutului, sedimentate în obiceiuri, mentalități, cutume juridice, caractere, susținând astfel înnoirile graduale, pe măsura disponibilităților existente în lumea carpato-danubiană.

Tot în 1837 la Berlin, Kogălniceanu scrie o lucrare referitoare la istoria moravurilor și la limba țiganilor, sub denumirea *Schiță asupra istoriei, obiceiurilor și limbii țiganilor*, și 3 vol. de *Istoria Valahiei, a Moldovei și a valahilor transdanubieni*.

Perioada de studii în Germania a fost de mare importanță în formarea lui M. Kogălniceanu în plan intelectual și politic, ajutându-l în activitatea de mai departe, atât pe tărâmul culturii, cât și prin slujbele împlinite în administrația statului

În martie 1840 Mihail Kogălniceanu fondează propria editură și tipografie – „Cantora Foaiei sătești” sau „Cantora Daciei literare”, care au avut rolul dezvoltării culturii și literaturii naționale. Aici M. Kogălniceanu și-a tipărit majoritatea publicațiilor periodice: „Foaia săteasca a Principatului Moldovei” (aprilie 1840 – decembrie 1845), revistele „Dacia literară” (ianuarie – iunie 1840), „Arhiva românească” (vol. 1 – 1840 – 1841; vol. 2 – 1845), „Propășirea. Foaie științifică și literară” (9 ianuarie – 11 noiembrie 1844),

„Calendar pentru poporul românesc”, cu anexa literară „Almanah de învățătură și petrecere” (1842 – 1846), un număr mare de cărți beletristice, operele cronicărești, articole pe teme sociale și culturale [Vezi: 9].

În discursurile sale politice și în unele schițe literare publicate în anii tinereții se observă eleganța și înmădierea fină a spiritului său, gingășia și emoția simțirii din frazele lui. În textele sale aproape niciodată nu este rece, monoton sau afectat. Ironia lui se înfățișează sub o formă simpatică, observațiile și verva lui de polemist conving, umorul său farmecă.

În 1855 fondează revista „Steaua Dunării”, prin care începe lupta pentru Unire, mișcare în fruntea căreia se află, distingându-se ca cel mai strălucit reprezentant și om politic. Fiind unul dintre cei mai activi membri ai Comitetului Central al Unirii, creat la 7 februarie 1857, la Iași, M. Kogălniceanu militează pentru Unirea Principatelor Române și alegerea lui Alexandru Ioan Cuza ca domn, care a avut loc la 5 ianuarie 1859.

După realizarea Unirii de la 1859, a fost inițiator și susținător al marilor reforme din timpul domniei lui Al. I. Cuza, în urma cărora cele două Principate au devenit un stat unitar modern. A ocupat posturile de prim-ministru al Moldovei (1860 – 1861) și apoi al României (1863 – 1865), ministru ad-interim la culte în Moldova (1860 – 1861), ministru de interne (1863 – 1864, 1868 – 1870, 1879 – 1881), ministru al industriei, agriculturii și lucrărilor publice (1864 – 1865) și ministru de externe (1876, 1877 – 1878), precum și ministru plenipotențiar și trimis extraordinar la Paris (iulie 1880 – iunie 1881).

Kogălniceanu a avut un rol de seamă, nu o dată și decisiv în epoca Unirii și domniei lui Cuza, dar și în anii ce au urmat, marcați de eforturile modernizării instituționale, de instalarea monarhiei străine, de războiul independenței și de noul statut al României. La toate, el „a pus pietricica” sa, după propria-i expresie: „Nu e o singură reformă, un singur act național în care să nu figureze numele

meu. Toate legile cele mari sunt făcute și contrasemnate de mine” [3, pp. 20 – 24].

Astfel, atât în fruntea guvernului lui Al. I. Cuza, dar și în alte guverne, ca deputat, ca diplomat, ca editor de reviste, ca orator ori ca academician, M. Kogălniceanu a avut o substanțială contribuție, un determinant aport la făurirea statului român modern, la recunoașterea sa pe plan internațional, la emanciparea economică și culturală a poporului.

În calitate de om politic și de stat, el afirma că politica a devenit subiectul lumii contemporane. Politica este o flacără vie, care aprinde gândirea și toate acțiunile. În politică se concentrează astăzi toate ideile. Din ea pornesc toate teoriile, proiectele diferitor sisteme, care bat permanent la ușa opiniei publice și antrenează majoritatea oamenilor pe un drum nou [5, p. 258].

M. Kogălniceanu, la unison cu vrerea seculară a românilor, a creat și aprofundat cu minuțiozitate idei favorabile Unirii, idei împotriva aristocrației, avantajoase burgheziei în dezvoltarea ei; a inițiat reforme care nu conveneau păturii conservatoare. El s-a zbatut și a pledat neostenit pentru unire și independență națională, pentru organizarea democratică, pentru ușurarea vieții țăranilor prin împroprietărire și desființarea birurilor boierești. El sublinia că nu a existat și nici nu există o problemă mai complicată decât cea țărănească, a proprietății funciare și a lucrătorilor agricoli, subliniind că de rezolvarea lor depinde soarta țării [6, p. 54].

Fiind jurist și activist social-politic de vază, cerea ca legile statului să prevadă anumite îndatoriri pentru toate păturile sociale, menționând că orice lege este bună atunci când are aceeași măsură pentru toți cetățenii, legislația cere ca toți să fie egali în fața legii [8, p. 170]. Kogălniceanu cerea lichidarea privilegiilor de clasă și era adeptul egalității tuturor păturilor sociale. Cea mai importantă operă a lui Kogălniceanu a fost împroprietărirea țăranilor. Fiind democrat, a ridicat poporul de sub tirania iobăgiei, i-a redat drepturile, i-a deschis drumul către cultură și independență. El sublinia că

țărâniea este cea mai importantă și mai necesară clasă a societății, cel mai puternic element al ei, țăranii sunt baza statului, bogăția și puterea lui. Revoltându-se de viața împovărată a țăranilor, arăta cât de grea este munca lor și cât de scăzut este nivelul material al traiului acestora. El a insistat asupra lichidării boierescului și eliberarea țăranilor de sub dependența feudală prin împroprietărirea lor cu pământ pentru o mică răscumpărare, astfel contribuind la îmbunătățirea situației lor.

Unind ideile liberale cu experiența autohtonă, Kogălniceanu a elaborat de timpuriu o sinteză, un program de înnoire a societății românești, în pofida oricăror impedimente. Mihail Kogălniceanu acorda o mare atenție problemelor libertății personalității, presei, cuvântului, emancipării femeii etc.

S-a remarcat printr-o înalt rafinată și întrucâtva emancipată atitudine față de femei, despre care avea să scrie în 1841: „Femeia, în lexiconul meu, înseamnă o ființă gingașă, slabă, drăgălașă, frumoasă, făcută din flori, din armonie și din razele curcubeului, capricioasă, ră [rea] câteodată, bună mai multe ori, o ființă făcută pentru amor, menită a pune în lanțuri pe eroii cei mai neînduplecați, care pentru un zâmbet te face de-ți vinzi viața din astă lume, și partea din rai din cealaltă lume, care are un suflet ce înțalege tot ce este frumos, care pentru cel mai mic lucru câteodată plânge și altă dată îi în stare să-și jertfească viața, care îi destoinică să facă faptele cele mai mari, care când îi blândă ca o turturică, când turbată ca o leoaică, care când îi crudă, când miloasă; femeia este un amestec de grații, de bunătate, de răutate, de duh, de cochetărie de slăbiciuni și de tărie, a căreia mai toată viața se mărginește între a iubi și a fi iubită; o femeie, în sfârșit, este un ceva ce nu se poate nici descrie, nici numi, nici hotărî matematiceste, un ceva ce este cel mai rar lucru din Moldova” [7, pp. 60-61]. Era de părerea că femeia este făcută pentru o misiune nobilă în societatea europeană. Pentru el „o adunare cât de bine alcătuită să fie, dacă nu va avea și femei, va fi totdeauna monotonă și urâtă. O adunare fără femei este ca o grădină fără flori, ca un bărbat fără

barbă și musteți, ca o zi fără soare, ca o gazetă fără abonați, ca un șes fără verdeață, ca un teatru fără public, ca versuri fără poezie, ca o viață fără iluzii, ca un judecător fără procesuri, ca un tânăr fără amor și, în sfârșit, ca toate comparațiile din lume” [7, p. 59].

Kogălniceanu a avut o activitate publică extrem de intensă, ca ziarist, istoric, editor, literat, demnitar al statului, de o competență recunoscută în multe domenii. De la începutul domniei regulamentare până la moartea sa, s-a implicat în cele mai de seamă evenimente, pe tărâm cultural, politic, social, lăsând urme de neșters în toate domeniile. El a fost prietenul intim și devotat al acestui popor blajin și îndelung răbdător, viguros și mândru [Vezi: 2].

În discursurile sale care priveau de aproape patria, parlamentul l-a văzut adeseori emoționat până la lacrimi. Patria era un concept sfânt pentru M. Kogălniceanu. Întocmit din toate elementele morale, sociale, intelectuale care îi completează sensul său înalt, acest cuvânt lua întruparea unui ideal. Și acest om, a cărui inimă mare a bătut aproape o jumătate de veac lângă inima patriei sale, — moare afară din Patrie! [Vezi: 2]. La 20 iunie 1891, M. Kogălniceanu se stingea la Paris, în timpul unei operații chirurgicale, lăsând cu limbă de moarte ca trupul să-i fie „înfășurat în giulgiul tricolorului României Unite”. Se identificase, ca istoric, scriitor, om politic, diplomat, cu destinul acesteia și era firesc să-i închine ultimul gând.

Cultura românească modernă nu poate fi explicată pe deplin fără a ține seama de contribuțiile sale ca istoric, literat, jurist, om politic, diplomat. Ele sprijină o mai bună cunoaștere a epocii moderne, în miezul căreia stă impunătoarea figură a lui M. Kogălniceanu.

Bibliografie

1. Berindei Dan, Politică externă și diplomați la începuturile României moderne, Mica Valahie, București, 2011.
2. Demetrescu, Traian, Mihail Kogălniceanu, în: Profile literare, 22 aprilie, 2011.

https://ro.wikisource.org/wiki/Profile_literare/Mihail_Cog%C4%83lniceanu

3. Iorga, N., Mihail Kogălniceanu: Scriitorul, omul politic și românul, Editura Fundațiunei A. I. V. Socec, București.
4. Iorga, N., Personalitatea lui Mihail Kogălniceanu. În: Mihail Kogălniceanu. Ciclu de conferințe ținute la Radio-București în februarie 1935, București, 1936.
5. Kogălniceanu, Mihail, Tainele inimii, București, 1964.
6. Kogălniceanu, Mihail, Discursuri parlamentare din epoca unirii, București, 1959.
7. Kogălniceanu, Mihail, Iluzii pierdute. Schițe: Întâiul amor. Fiziologia provincialului în Iași, Iași, 1908.
8. Kogălniceanu, Mihail, Profesie de credință, București, 1962.
9. Tudorancea Titi, Biografie. Mihail Kogălniceanu. https://www.titudorancea.com/z/biografie_mihail_kogalnicea
10. Zub, Alexandru, M. Kogălniceanu în perspective modernității românești. http://www.umk.ro/images/documente/publicatii/Buletin17/13_m_kogalniceanu.pdf)

UNIREA BASARABIEI CU ROMÂNIA: PREMISE, FACTORI, ETAPE

Valentin BURLACU, dr. conf. univ.

Summary

The union of Basarabia with Romania was logical result, witch was determined by numerous premises. In the national realising process of Basarabia, between april 1917 and march 1918, was mentioned few political steps, wich was need, keeping in mind Basarabia special conditions,for liberation fighting.

Încheierea procesului de formare a statului național unitar român, în urma actului plebescitar petrecut la Alba-Iulia din 1 decembrie 1918, a însemnat realizarea unui imperativ istoric determinat de întreaga evoluție a vieții poporului român. El a fost condiționat de comunitatea de neam și de limbă existente în toate